

АНОТАЦІЯ

Голуб Ю. М. Соціально-екологічні засади оптимізації планувальної структури міста (на прикладі м. Чернігова).

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 106 – Географія (Природничі науки). – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2023.

Дослідження за темою дисертації виконувались протягом 2017 – 2023 років згідно з планами науково-дослідних робіт кафедри економічної та соціальної географії географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Робота присвячена вивченню соціально-екологічних засад оптимізації планувальної структури м. Чернігова, вивченню чинників, які впливають на її формування, аналізу змін планувальної структури та містобудівних процесів м. Чернігова, виявленню проблем функціонування і трансформації міста та обґрунтуванню заходів щодо оптимізації планувальної структури м. Чернігова.

Проаналізовано підходи до визначення поняття «місто» як суспільно-географічної та соціально-екологічної категорії, розглянуто ряд містобудівних концепцій і теорії щодо формування і трансформації міст. Сформульовано визначення категорії «благоустрій території міста», розглянуто його основні елементи і завдання.

Досліджено чинники, які впливають на формування та оптимізацію планувальної структури м. Чернігова, серед яких: природні умови та ресурси, історичний чинник, населення та соціальна сфера, промисловий розвиток міста, екологічний стан, розвиток транспортної інфраструктури, адміністративно-управлінський чинник і нормативно-правове забезпечення. Означено специфіку розвитку території м. Чернігова та привабливості міського простору. Розглянуто основні містобудівні документи, зокрема Генеральний план м. Чернігова, Детальний план центральної частини міста, Програму містобудівної діяльності у м. Чернігові на 2021-2023 роки. Встановлено, що діючий план зонування території м.

Чернігова не повністю відповідає вимогам Закону і нормам та потребує внесення змін і коригування.

Проведено аналіз трансформацій планувальної структури м. Чернігова. З'ясовано, що дослідження основних містобудівних процесів і топографії Чернігова ускладнене тим, що його територія багато разів переплановувалася у XVII-XVIII століттях і перебудовувалась XIX-XX століттях. Виділено основні фактори, що зумовлювали зміни зовнішнього вигляду м. Чернігова у XIX-XX ст.: зростання чисельності населення, промисловий розвиток, покращення благоустрою міської території, світові тенденції в архітектурі і містобудуванні. Функціонально-планувальна структура території сучасного м. Чернігова визначається її компактним розташуванням на правому березі р. Десна. Залізниця і р. Стрижень розділяють місто на три різні функціональні райони: Західний, Центральний і Східний.

Проаналізовано результати соціологічного дослідження стосовно готовності населення міста до трансформаційних змін міського простору. З'ясовано, що для нього характерна недостатня інформативність щодо Цілей сталого розвитку. Відмічено, що за останні роки відбулися суттєві зміни в озелененні м. Чернігова, реконструкції міських парків, створенні скверів, оновленні рухомого складу міського транспорту, роботі комунальних структур. Аналіз екологічних проблем міста виявив, що організація поводження зі сміттям та якість питної води є найбільш гострими питанням на думку учасників опитування.

Розглянуто попередні наслідки завданої шкоди для Чернігова від широкомасштабного вторгнення росії на територію України. Окреслено напрями розвитку партнерських відносин з містами, міжнародними організаціями і країнами для найшвидшого відновлення та відбудови м. Чернігова.

Визначено проблеми планувальної організації і розвитку м. Чернігова на основі даних опитування. Серед них: відсутність сміттєпереробного заводу, транспортне обслуговування, збереження історичної частини міста, її ідентичності та планувально-просторової структури.

Запропоновано ряд заходів, що можуть вплинути на оптимізацію планувальної структури м. Чернігова. До них віднесено: підвищення інвестиційного потенціалу міста за рахунок відродження важливих галузей промисловості, модернізація та створення нової транспортної і туристичної інфраструктури, організація молодіжних просторів і коворкінгів, розвиток туристичного потенціалу, створення нових зелених зон, запровадження дієвої системи роздільного збирання побутових відходів у місті та будівництво сміттєпереробного заводу.

Ключові слова: планувальна структура міста, трансформації міського простору, благоустрій території міста, оптимізація планувальної структури міста, проблеми міста, Чернігів.

ABSTRACT

Holub Yu. Social-ecological principles of the planning structure optimization of the city (a case of study of Chernihiv).

Thesis submitted for obtaining the Doctor of Philosophy degree in Natural Science, Speciality 106 – Geography. – Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, 2023.

The research topic of the dissertation was carried out during 2017-2023 in accordance with the plans of scientific research works of the Department of Economic and Social Geography of the Faculty of Geography of Taras Shevchenko National University of Kyiv.

The work is devoted to the study of the socio-ecological principles of the planning structure optimization of the city of Chernihiv, the study of factors that influence its formation, the analysis of changes in the planning structure and urban planning processes of the city of Chernihiv, the identification of problems of the functioning and transformation of the city, and the justification of measures to optimize the planning structure of Chernihiv .

Various approaches to the definition of the concept of "city" as a socio-geographical and socio-ecological category are analyzed, a number of urban planning

concepts and theories regarding the formation and transformation of cities are considered. The definition of the category "improvement of the city territory" is formulated, its main elements and tasks are considered.

The factors that influence the formation and optimization of the planning structure of Chernihiv are substantiated, including: historical prerequisites, natural conditions and resources, industrial development of the city, population and social sphere, ecological condition, development of transport infrastructure, administrative and management factors and regulatory and legal software. The specifics of the development of the territory of Chernihiv and the attractiveness of the city space are defined. The main urban planning documents were considered, in particular the General Plan of Chernihiv, the Detailed Plan of the central part of the city, the Program of urban planning activities in Chernihiv for 2021-2023.

An analysis of changes in the planning structure of Chernihiv was carried out. It was found that the study of the main urban planning processes and topography of Chernihiv is complicated by the fact that its territory was re-planned many times in the 17th-18th centuries and rebuilt in the 19th-20th centuries. The main factors that determined changes in the appearance of the city of Chernihiv in the 19th and 20th centuries are highlighted: population growth, industrial development, improvement of urban landscaping, world trends in architecture and urban planning. The functional and planning structure of the territory of the modern city of Chernihiv is determined by its compact location on the right bank of the Desna River. Railway and the Stryzhen River divide the city into three different functional districts: Western, Central and Eastern.

The results of a sociological study on the readiness of the city population for transformational changes in the urban space are analyzed. It was found that it is characterized by insufficient informativeness regarding the Sustainable Development Goals. It was noted that in recent years there have been significant changes in the greening of Chernihiv, the reconstruction of city parks, the creation of public squares, the renewal of the rolling stock of city transport, and the work of communal structures. The analysis of the city's environmental problems revealed that the organization of waste management

and the quality of drinking water are the most pressing issues according to the survey participants.

The preliminary consequences of the damage caused to Chernihiv from the large-scale invasion of Russia on the territory of Ukraine are considered. The directions for the development of partnership relations with cities, international organizations and countries for the fastest recovery and reconstruction of Chernihiv are outlined.

The problems of the planning organization and development of the city of Chernihiv were determined based on the survey data. Among them: the absence of a waste processing plant, transport services, preservation of the historical part of the city, its identity and planning and spatial structure.

A number of measures that can influence the optimization of the planning structure of Chernihiv are proposed. These include: increasing the investment potential of the city due to the revival of important industries, modernization and creation of new transport and tourist infrastructure, organization of youth spaces and co-working spaces, development of tourism potential, creation of new green zones, introduction of an effective system of separate collection of household waste in the city and construction waste processing plant.

Key words: planning structure of the city, transformations of urban space, improvement of the city territory, optimization of the planning structure of the city, problems of the city, Chernihiv.